

Булах А.І.

Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: **Шведова Г. А.**,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державно торговельно-економічного університету
м. Київ

НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабне вторгнення країною-агресором до України 24 лютого 2022 року, стало катализатором для прийняття нових рішень та ухвалення змін до законодавства. Введення воєнного стану указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» суттєво вплинуло на законодавство України, зокрема на кримінальне [1]. Дана тема є як ніколи актуальною, тому що, через зовнішню небезпеку виявились прогалини і недосконалості кримінального законодавства країни, які раніше виявити було неможливо, оскільки досвіду застосування кримінального права у воєнний період у незалежній Україні ще не було. Тому, дану роботу ми хочемо присвятити питанням, які стосуються особливостей застосування кримінальних норм в умовах воєнного стану, а також питанням щодо кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки держави.

У зв'язку з введенням воєнного стану, були прийняті нові правові документи, а також доповнені та уточнені вже існуючі нормативно-правові акти законодавства про злочини й покарання. Прикладами таких документів є: Указ Президента України №64/2022, який увів на всій території України воєнний стан, також Закон України № 2113-IX від 03.03.2022, який вніс зміни до Кримінального кодексу України та інші [1; 2]. Дані документи доповнюють, змінюють та регулюють кримінальне законодавство з урахуванням воєнних умов. Військовий режим передбачає певні особливості застосування кримінальних норм в умовах воєнного стану. Головною особливістю застосування кримінально-правових норм полягає в посиленій відповідальності за конкретні злочинні діяння. Розглядаючи злочини проти безпеки держави, то найяскравішим прикладом сьогодення є стаття 111 «Державна зрада» Кримінального кодексу України, у якій зазначена посилена кримінальна відповідальність за вчинення злочину під час воєнного стану [3]. Аналізуючи цю статтю, варто зазначити, що даний злочин був криміналізованим ще задовго до повномасштабного вторгнення, але вже після початку вона зазнала певних незначних змін. З початком надзвичайного воєнного режиму, відповідно до прийнятих Законів № 2108-IX від 03.03.2022 та № 2198-IX від 14.04.2022, передбачається кримінальна відповідальність за колабораціонізм та пособництво державі-агресору [4; 5]. Ці зміни й доповнення були внесені після подій 24.02.2022, оскільки проблема колабораціонізму, державної зради та інших злочинів пов'язаних з територіальною цілісністю та суверенітетом держави, стали гострими й актуальними лише з початком повномасштабного вторгнення. «Колабораціонізм (від франц. collaboration – спів-праця, співробітництво) – усвідомлене, добровільне та зумис-не співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам» [6]. Хоча таке явище як колабораціонізм набуло поширення ще за часів Другої світової війни, фактична криміналізація відбулася лише у 2022 році після вторгнення росії, оскільки ця проблема стала поширеною [7]. Поняття колабораційної діяльності було доповнено до Кримінального кодексу згідно з Законом № 2108-IX від 03.03.2022 статтею №111 з приміткою 1 і згідно санкції ч. 8 цієї статті, найбільша відповідальність за даний злочин передбачає довічне позбавлення волі [3; 4]. Вищенаведене доповнення до

кримінального кодексу не є єдиним прикладом змін у кримінальному кодексі після 24.02.2022. КК України також був доповнений статтею №111 з приміткою 2 згідно з Законом № 2198-IX від 14.04.2022, у якій йдеться про пособництво державі-агресору [5]. Для цього злочину характерні умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору, з метою завдання шкоди Україні шляхом реалізації чи підтримки рішень, добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора [3]. Цей злочин передбачає кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої [3]. На нашу думку, вищезгадані злочини та відповідальність за них, відповідають принципу пропорційності, який передбачає відповідну міру покарання за ступенем суспільної небезпеки, зважаючи на те, що дані злочини відносяться до особливо тяжких злочинів, тому що, вони загрожують суверенітету та територіальній цілісності України. Тому всі ці нововведення, пов'язані з посиленням відповідальності, мають досить важливе значення для кримінального законодавства, так як ці та інші схожі до них злочини прямо впливають на обороноздатність країни.

Підсумовуючи все вищесказане та наведене, можна дійти до висновку, що кримінальне законодавство зазнало значних змін з початком воєнного стану та продовжує змінюватися і адаптуватися до нинішніх умов, оскільки даний час допоміг виявити, що кримінальне законодавство України не є досконалим і потребує змін для збереження прав і свобод людини в умовах такого стану та для ефективного захисту прав осіб з дотриманням принципів справедливості та законності.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022, URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (Дата звернення 30.09.2024)
2. Закон України. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. № 2113-IX від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text> (Дата звернення 30.09.2024)
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, №25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Дата звернення 01.10.2024)
4. Закон України. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. № 2108-IX від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (Дата звернення 01.10.2022)
5. Закон України. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки. № 2198-IX від 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#Text> (Дата звернення: 01.10.2022)

6. С. І. Грабовський. Колабораціонізм/ Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-4446> (Дата звернення 02.10.2022)
7. Бондаренко М. «Чи виправдана абсолютна криміналізація покарання за колабораціонізм?». Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/> (Дата звернення 02.10.2022)